



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Altera difficultas resolvitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

attributorum, bene tamen cum addito & specificatione naturæ divinæ, dicendo: Paternitas est natura divinæ, quæ est radix divinatorum attributorum.

Obijciunt ultimò quidam Recentiores Thomistæ contra eandem conclusionem. Si essentia divinæ, sub formalitate naturæ, in relationibus essentialiter includeretur, deberet ab illis contrahi & determinari: Sed essentia divinæ, sub formalitate naturæ, non potest à relationibus divinis contrahi & determinari; quia sub hoc conceptu & formalitate consideratur ut ultimò contracta ac determinata in propria linea, ac proinde ut non ulterius contrahibilis per alias lineas: Ergo essentia divinæ, sub conceptu & formalitate naturæ, non potest in relationibus divinis essentialiter includi.

Respondeo distinguendo Majorem. Debetet ab illis contrahi & determinari, determinatione propria & rigorosa, sicut genus contrahitur per differentiam, nego Majorem: determinatione impropria, quæ fit per modum majoris expressionis, sicut minus explicitum determinatur per magis explicitum, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Patet hæc responsio ex dictis in solutione ad secundum argumentum. Sicut enim ut essentia divinæ, sub ratione entitatis increatæ, in divinis relationibus essentialiter includatur, non requiritur quod ab illis propriè & rigorosa determinatione contrahatur, sed sufficit quod divinæ relationes magis explicitè aliquam formalitatem, quæ in illa implicitè tantum continetur: ita etiam, ut eadem essentia, sub formalitate naturæ, in paternitate includatur, non oportet quod ab illa propriè determinetur, sed satis est, quod per paternitatem magis explicitè aliqua formalitas relativa quæ in conceptu naturæ divinæ implicitè continetur.

Neque valet, si dicas paritatem non tenere: quia essentia divinæ, sub ratione entitatis increatæ considerata, se habet per modum transcendentis, sed si consideretur sub conceptu & formalitate naturæ. Hoc, inquam, non obstat: quia quod habet ens increatum, ratione suæ transcendentis, id habet essentia divinæ sub formalitate naturæ, propter summam puritatem & actualitatem quæ gaudet, ratione cujus non potest esse, nec concipi ut in potentia ad aliquam formalitatem absolutam vel relativam, sed illam debet in suo conceptu saltem implicitè includere: alioquin, ut supra dicebamus, ex illis duabus formalitatibus aut conceptibus fieret compositio rationis in Deo, quæ divinæ simplicitati non minus repugnat, quam compositio ex genere & differentia.

Advertendum tamen est, quod licet essentia divinæ, sub conceptu & formalitate naturæ, in divinis relationibus essentialiter includatur, tamen ut in illis inclusa, amittit expressionem essentialitatis & naturæ, & per modum relationis exprimitur. Quod si solum hoc velint, qui negant naturam sub conceptu naturæ claudi in conceptu relationum, quia scilicet per talem inclusionem expressionem illam amittit, libenter eis assentimur. Ceterum in hoc nullum discrimen inter essentiam divinam sub ratione entitatis increatæ, & sub formalitate naturæ, reperio: nam etiam ratio entis increati in paternitate inclusa, propriam expressionem entitatis amittit, & per modum relationis exprimitur.

Tom. II.

Dico tertio, relationes esse de conceptu essentiali Divinitatis.

Probatum primò ex D. Thoma infra quæst. 39. art. 6. ad 2. ubi docet hanc propositionem: *Deus est Pater: non minus esse per se, quam istam: Pater est Deus.* Unde cum hæc posterior sit per se primo modo, quia prædicatum est de essentia subiecti, ut jam ostendimus, idem dicendum est de priori.

Addo quod idem S. Doctor quæstione præcedenti art. 2. ad 3. ait: *In ipsa perfectione divini esse continetur & Verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi &c.* Unde Cajetanus ibidem & 3. parte quæst. 2. art. 2. ad 5. & quæst. 3. art. 3. asserit quod si Deitas pro meritis definiretur, includeret in sua ratione formali non solum quid est sapientiæ, justitiæ, misericordiæ, & reliquorum attributorum, sed etiam quid est paternitatis, filiationis, & spirationis.

Eadem veritas ex fundamentis supra statutis facile potest suaderi. Ut enim §. 1. & 2. ostendimus, & fatentur Authores secundæ sententiæ, cum quibus in præsentibus disputamus: Essentia divina includitur essentialiter in conceptu relationum: Ergo & relationes in conceptu essentialitatis. Probatum hæc Consequentia: quia impossibile est duos conceptus objectivos ita inter se comparari, ut unus essentialiter includatur in alio, & alius pariter non includatur in ipso. Unde quia ens per rationem includitur in omnibus differentiis, à nulla potest per rationem perfectè separari ut communiter docetur à nostris Thomistis, in Antepredicamentis, & in Metaphisica. Ratio autem hujus doctrinæ est, quia abstractio seu præcisio est motus quidam separativus: terminus autem ad quem separationis non potest in termino à quo separationis reperiri: Ergo eo ipso quod unum in alio essentialiter continetur, illud in quo includitur, per rationem ab eo separari aut præcindi non potest.

Confirmatur: Id præstat perfecta præcisio per conceptus, quod realiter facit realis separatio: sed impossibile est quod unum sit realiter perfectè separatum ab altero, nisi etiam alterum sit perfectè separatum ab illo: Ergo etiam repugnabit duos conceptus objectivos ita se habere, ut unus perfectè per rationem abstrahatur ab alio, & alius non sit pariter per rationem perfectè præcisus ab illo.

Dices: Animal perfectè abstrahit ab homine & equo, & tamen homo & equus non possunt concipi sine animali: Ergo duo conceptus objectivi ita possunt inter se comparari, ut unus essentialiter includatur in alio, quamvis iste pariter non includatur in illo.

Sed facile responderetur, negando Antecedens: genus enim non abstrahit propriè à speciebus, ad quas ut totum potenziale comparatur, sed à differentiis essentialibus, quæ se habent veluti compartes, unà cum illo totum metaphysicum componentes, ut docetur à nostris Thomistis in Logica & Metaphisica.

Tertio principaliter probatur conclusio ex aliis fundamentis supra statutis. Essentia divina est realiter formaliter paternitas: Ergo est paternitas essentialiter. Antecedens constat ex dictis contra Scoti articulo præcedenti. Consequentia autem probatur primò: Ideo essentia divina est paternitas per identitatem formalem, quia formalitas

essentia est infinita in ratione formalitatis : At etiam infinita est in ratione essentia. Ergo est paternitas per identitatem essentialem.

Secundò probatur eadem consequentia : Ideò primum conceditur, quia aliàs formalitas Divinitatis esset in potentia ad paternitatē formaliter, & ex utraq; resularet in Patre compositio realis formalis : Ergo eadem ratione, si Divinitas non est paternitas per identitatem essentialem, erit ad paternitatē in potentia essentialiter, & ex utraq; resulabit in Patre compositio essentialis.

Tertio probatur : Prædicatum competens realiter formæ, non prout in potentia, sed ratione actualitatis, & prout in actu, non solum realiter, sed etiam essentialiter enuntiatur de illa : Atqui paternitas convenit Divinitati realiter, non prout in potentia, sed ratione summæ actualitatis : Ergo non solum realiter, sed etiam essentialiter prædicatur de illa.

Quartò : Si semel admittatur, prædicatum aliquod realiter formaliter enuntiar de Deo, & non essentialiter, cur repugnabit Deitatem realiter formaliter de paternitate prædicari, & tamen non enuntiar de illa essentialiter ? Ergo si hoc secundum repugnat, ut fatentur Auctores contra quos disputamus in præsentī, primum etiam erit impossibile.

99 Deniq; omīssis aliis rationibus, probatur conclusio ex alio fundamento supra exposito. Essentia divina, cum sit actus purissimus, identificat sibi relationes summā identitate possibili, imò & imaginabili, dummodo ex illa nullum sequatur inconveniens : Sed identitas essentialis, major est identitate solummodo reali formali, & aliàs ex tali identitate essentia cum relationibus, nullū sequitur inconveniens : Ergo identificat illas, non solum reali formali, sed etiam essentiali identitate. In Majori nulla est difficultas, illamque multi ex Adversariis assumunt, ad probandum Divinitatem de relationibus essentialiter prædicari. Minor etiam pro prima parte, probatione non indiget : pro secunda verò probatur primò. Si enim aliquid inconveniens ex tali identitate inferretur, maximè esset, quòd cum omne quod de prædicato essentialiter dicitur, debeat etiā de subiecto essentialiter enuntiar, si filiatio v.g. essentialiter conveniret essentia, & essentia paternitati, fieret inde, ut filiatio essentialiter competere paternitati, & hæc esset vera propositio : *Paternitas est Filiatio essentialiter* : Sed hoc inconveniens non sequitur : Ergo &c. Probatur Minor : Ex identitate formali reali filiationis cum essentia, & essentia cum paternitate, non sequitur paternitatē cum filiationem formaliter identificari, aut filiationem de paternitate enuntiar formaliter, eò quòd cum identitate reali formali stet inter illa distinctio rationis : Atqui etiā cum identitate essentiali filiationis cum essentia, & essentia cum paternitate, stat inter illa distinctio rationis : Ergo ex identitate essentiali utriusq; relationis cum essentia, non sequitur inter relationes identitas aut prædicatio essentialis.

100 Explicatur hoc magis : Non minus lumine naturali notum est, quæcumq; identificantur cum tertio, identificari inter se, quàm principium illud cui innituntur Adversarii : *Quando quidpiam prædicatur de quopiam, quidquid prædicatur de prædicato, prædicatur etiam de subiecto*; imò hoc secundum supra primum fundari debet : Sed primū non tenet, quando extrema identificata realiter cum tertio, ratione distinguuntur ab illo, ut do-

cer D. Thomashic art. 3. ad 1. vel quando non identificantur cum tertio adæquate; quare certum colligere realiter eas identificari inter se : Ergo pariter secundum principium ad sui infallibilitatem exposcit, ut prædicatum de subiecto enuntietur sine distinctione virtuali seu rationis ab ipso, vel prædicatione essentiali adæquate; & consequenter ex eo quod essentia de paternitate essentialiter prædicetur, & de essentia filiatio, non licebit colligere filiationem de paternitate essentialiter dici, eò quòd essentia virtualiter de ratione à paternitate & filiatione distinguatur, & nulla ex istis adæquet essentiam.

Secundò probatur eadem Minor principalis Quod dicitur ut proprietas de prædicato, non minus debet ut proprietas de subiecto enuntiar, quàm quod essentialiter dicitur de prædicato, debeat essentialiter dici de subiecto : Sed filiatio v.g. prædicatur de Deo ut proprietas, in sententia Adversariorum, absque eo quod de Patre, cui convenit essentialiter Deitas, ut proprietas prædicetur : Ergo etiam potest de essentia dici essentialiter, & tamen de Patre aut paternitate non essentialiter prædicari.

Tertio probatur contra illos, qui nobiscum affirmant essentiam divinam essentialiter includi in relationibus. Illi enim fatentur filiationem produci, & tamen negant produci essentiam, etiam si essentia in paternitate essentialiter includatur : Ergo pariter, non obstat quod paternitas includatur in essentia essentialiter, possit communicari, proindeque stare potest essentialis inclusio paternitatis in essentia, absque eo quod paternitas debeat prædicari de Filio, de quo essentialiter prædicatur essentia; cum prædicatio in communicatione fundetur.

Quod amplius confirmatur. Non minus communiter docetur à Conciliis & Patribus, paternitatem esse Patri propriā, & non communicari Filio, quàm quod Deitas illi communicetur. Sed ad veritatem primi necessariū non est, quod omne prædicatū, essentialiter in paternitate includatur, sit Patri proprium, & Filio non communicatum : Ergo ad veritatem secundi necessariū non erit, quòd omne prædicatum essentialiter in paternitate contentum, Filio communicetur.

Deniq; contra omnes Adversarios eadem Minor principaliter suadet. Illi enim fatentur essentialitè esse divinæ naturæ, quòd sit communicabilis tribus Personis : Sed hoc prædicatum non enuntiat essentialiter de Patre, hæc enim propositio est falsa : *Pater est communicabilis tribus Personis* : Ergo ex eo quòd filiatio v.g. essentialiter prædicetur de essentia, & hæc de Patre etiam essentialiter, non sequitur debere enuntiar de illo filiationem.

Dico ultimò, Relationes divinas non esse de conceptu quidditativo divinæ naturæ, ut metaphysicum ejus constitutivum, vel per modum prædicati essentialis, sed tanquam modos aut terminos, quibus natura divina essentialiter potest modificari aut terminari.

Prima pars conclusionis patet : Nam id metaphysicè constituit naturam divinam, quod primò in illa intelligitur, & se habet ut radicalium divinæ perfectionum : Sed id quod primò in Deo intelligitur &c, non sunt relationes, sed aliqua perfectio absoluta : Ergo relationes ad metaphysicam divinæ naturæ constitutionem non pertinent.

Secunda pars non est minus certa: Prædicatum enim quidditativum alicujus naturæ debet æquè patere ac ipsa natura, & prædicari de quocumque illa prædicatur: Sed paternitas verbi gratiæ quæ illa prædicatur: non æquè patet ac divina natura, nec dicitur de quocumque; illa prædicatur: nam divina natura prædicatur de Filio, non verò paternitas: Ergo relationes non sunt de conceptu quidditativo divinæ naturæ, tanquam prædicata illius essentialia. Unde restat ut ad ejus conceptum quidditativum pertineant, tanquam termini aut modificationes essentialiter per se modificari aut terminari, sicut modi essendi per se & in alio, ad conceptum quidditativum entis pertinent.

§. V.

Corruntur fundamenta adversa sententia.

Obijciunt in primis Adversarii; D. Thomas quæst. 3. de potentia art. 2. ad 6. docet prædicationem istam, *Deus est Pater*, non esse per se formalem, sed identicam: Ad si paternitas includatur essentialiter in Divinitate, esset proprium per se formale, cum omne prædicatum essentialiter in aliquo inclusum, per se formaliter enuntietur de illo: Ergo paternitas in Divinitate essentialiter non includitur. Et infra quæst. 33. art. 3. ad 1. ait, *Communio absolute dicta de intellectu propriorum, sed non e converso: in intellectu communi personarum patris intelligitur Deus, sed non convertitur*: Ergo ex mente D. Thomæ, paternitas in conceptu Divinitatis essentialiter non includitur.

Obijciunt etiam plura SS. Patrum testimonia, quæ etiam videntur militare contra nostram sententiam. Nam Boëtius in libro de Trinitate, ait Trinitatem non dici substantialiter de Deo. Et Augustinus 7. de Trinitate cap. 6. & sequentibus, docet relationes non prædicari de Deo secundum substantiam. Et Damascenus libro 3. de fide cap. 6. sic habet: *Characteristica autem hypostaseos naturæ sunt*. Denique Athanasius dialogo de Trinitate contra Anomæum, dicit generationem non esse quiddessentialia.

Ad D. Thomam respondeo illum in primo testimonio solum negare prædicationem istam, *Deus est Pater*, esse per se formalem, formalitate constitutionis & expressionis, quod libenter fitur; relationes enim non exprimentur in conceptu essentia, nec metaphysicè illam contrahunt: non autem negat esse formalem, formalitate inclusionis.

Vel secundo dicitur, illam prædicationem non esse per se formalem, per modum prædicati essentialis, eo modo quo attributa de essentia dicuntur: esse tamen formalem, per modum terminationis & modi essentialis, ut in ultima conclusionem exposuimus.

In secundo etiam testimonio, solum intendit communia esse de intellectu propriorum, tanquam prædicatum illis essentialia, enuntiatum de omni de quo propria prædicantur: quæ ratione propria non sunt de intellectu communi, quia nec prædicantur essentialia, sed modi essentialis, nec prædicantur, immediate saltem, de omni de quo communia prædicantur. Et hoc sufficiens est in D. Thomæ, quod erat, communia esse propria propriis, subsistendi consequentiâ, quia nempe non valet: est Deus, ergo Pater.

Eodem modo intelligenda sunt & explicanda SS. Patrum testimonia ab Adversariis allegata:

A solum enim intendunt, relationes divinas non prædicari de Deo essentialiter, per modum constitutivi, vel per modum prædicati essentialis: qualiter attributa de Deo enuntiantur, non negant tamen de illo dici essentialiter, per modum terminationis, aut modi essentialis.

B Secundò arguunt: Juxta Concilia & SS. Patres, Pater communicat Filio totam essentiam; ita enim expressè habetur in Concilio Lateranensi cap. *Firmiter*, & cap. *Damnatus*, & in Florentino in litteris sanctæ unionis: At si paternitas esset de essentia Divinitatis, Pater generando Filium non communicaret illi totam essentiam, cum non communicet illi paternitatem: Ergo paternitas ad essentiam Divinitatis non pertinet.

C Confirmatur primò: Si paternitas esset de Divinitatis essentia, Filius non esset perfectus & integer Deus; quia illi deesset aliquid ad essentiam Divinitatis pertinens, nempe ipsa paternitas, quæ illi per æternam generationem non communicatur, ut definitur in præfatis Conciliis: Consequens est falsum, & hæreticum: Ergo idem quod prius.

D Confirmatur secundò: In illo priori origine, quò Pater intelligitur constitutus, & potens generare, & nondum intelligitur Filius generatus, intelligitur tota & integra, ac perfecta Divinitas; & tamen non omnes relationes & personæ ibi intelliguntur: Ergo illæ non sunt de Divinitatis essentia.

E Ad objectionem respondeo, Patrem communicasse Filio totam essentiam, non tamen totaliter: quia ei communicavit constitutivum Deitatis in esse naturæ, & omnia attributa & prædicata essentialia, non tamen omnem modum essentialis. Ex quo solum sequitur, paternitatem non pertinere ad essentiam Divinitatis, ut constitutivum ejus metaphysicum, vel ut prædicatum essentialia, quod libenter fatemur: non tamen quòd non pertineat ad essentiam illius, tanquam modus essentialis. Et quidè in sententia Adversariorum, ex eo quòd SS. Patres doceant, Patrem communicasse Filio totam substantiam, non licet inferre illi communicasse paternitatem, quæ tamen ad substantiam Deitatis pertinet, ut illi fatentur. Insuper ex eo quòd doceant Patrem non communicasse Filio paternitatem, non licet colligere non communicasse illi Divinitatem, quæ in sententia plurimum ex Adversariis est de paternitatis essentia. Pariter ergo ex eo quòd Patres doceant, Patrem communicasse Filio totam suam essentiam, non licet inferre, vel paternitatem de essentia Divinitatis non esse, vel communicatam fuisse Filio.

F Ad primam confirmationem respondeo primò, negando absolute Majorem: Tum quia relationes non addunt perfectionem ad essentiam divinam, ut dicemus articulo sequenti; unde ex eo quòd singulis personis non competant, non tollitur quin quilibet persona sit integer Deus, integritate perfectionis: Tum etiam, quia non omnis modus essentialis Divinitati, singulis personis debetur.

Vel secundo, majoris claritatis gratiâ, distinguo eandem Majorem: Filius non esset perfectus & integer Deus, integritate prædicatorum essentialium sibi debitâ, nego Majorem: integritate modorum essentialium, qui Divinitati debentur, & non singulis personis, concedo Majorem. Hoc idem argumentum Adversarii tenentur solvere, loquendo de integritate reali, sicut nos illud solvimus, loquendo de integritate essentiali.

Ad secundam confirmationem, similiter respondeo,

Ad secundam confirmationem, similiter respondeo,

in Bibli